

**İstihdamın Arttırılmasında Girişimciliğin Önemi:
Girişimcilik Destekleme Modeli Olarak İŞGEM'LER**

*The Role of Entrepreneurship to Increase the Employment: The Purpose
of This Study Which Is Named BIC's*

Hasan Güner

*KOSGEB İdaresi Başkanlığı, KOBİ Araştırmalar ve Proje Koordinasyon Dairesi Başkanlığı
Republic of Turkey, Small and Medium Enterprises Development Organization, SME Researches and Project Coordination Department*

Adem Korkmaz

*Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Süleyman Demirel University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Labour Economics and Industrial Relations Department
ademkorkmazcan@hotmail.com*

Temmuz 2011, Cilt 2, Sayı 2, Sayfa: 42-65
July 2011, Volume 2, Number 2, Page: 42-65

P-ISSN: 2146-0000

E-ISSN: 2146-7854

©2010-2011

İMTİYAZ SAHİBİ / OWNER OF THE JOURNAL
Ahmet ÇETİN
(ÇASGEM Adına / On Behalf of the ÇASGEM)

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF
Dr. Erdem CAM

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ / DESK EDITOR
Ceylan Güliz BOZDEMİR

TARANDIĞIMIZ İNDEKSLER / INDEXES
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL - PL
KWS NET LABOUR JOURNALS INDEX - USA
ASOS İNDEKS - TR

SAYFA TASARIM / PAGE DESIGN
Dr. Yusuf BUDAK

P-ISSN
2146 - 0000
E-ISSN
2146 - 7854

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Dr. Serhat AYRIM - ÇSGB
Dr. Sıddık TOPALOĞLU - ÇSGB
Dr. Havva Nurdan Rana GÜVEN - ÇSGB
Nurcan ÖNDER - ÇSGB
Ahmet ÇETİN - ÇASGEM
Dr. Erdem CAM - ÇASGEM

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU / INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Yener ALTUNBAŞ *Bangor University - UK*
Prof. Dr. Mehmet DEMİRBAĞ *University of Sheffield - UK*
Prof. Dr. Shahrokh Waleck DALPOUR *University of Maine - USA*
Prof. Dr. Özay MEHMET *Eastern Mediterranean University - N.CY*
Prof. Dr. Theo NICHOLS *University of Cardiff - UK*
Prof. Dr. Mustafa ÖZBİLGİN *Brunel University - UK*
Prof. Dr. Işık Urla ZEYTİNOĞLU *McMaster University - CA*
Doç. Dr. Kevin FARNSWORTH *University of Sheffield - UK*
Doç. Dr. Alper KARA *University of Hull - UK*
Doç. Dr. Yıldırım YILDIRIM *Syracuse University - USA*
Dr. Sürhan ÇAM *University of Cardiff - UK*
Dr. Tayo FASHOYIN *International Labour Organization - CH*
Dr. Ali Osman ÖZTÜRK *North Carolina State University - USA*

ULUSAL DANIŞMA KURULU / NATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Yusuf ALPER *Uludağ Üniversitesi*
Prof. Dr. Cihangir AKIN *Sakarya Üniversitesi*
Prof. Dr. Mustafa AYKAÇ *Kırklareli Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet BARCA *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Prof. Dr. Eyüp BEDİR *Gazi Üniversitesi*
Prof. Dr. Vedat BİLGİN *Gazi Üniversitesi*
Prof. Dr. Toker DERELİ *Işık Üniversitesi*
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ *Kocaeli Üniversitesi*
Prof. Dr. Halis Yunus ERSÖZ *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Seyfettin GÜRSEL *Bahçeşehir Üniversitesi*
Prof. Dr. Tamer KOÇEL *İstanbul Kültür Üniversitesi*
Prof. Dr. Metin KUTAL *Kadir Has Üniversitesi*
Prof. Dr. Ahmet MAKAL *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Sedat MURAT *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU *Çankaya Üniversitesi*
Prof. Dr. Ahmet SELAMOĞLU *Kocaeli Üniversitesi*
Prof. Dr. Ali SEYYAR *Sakarya Üniversitesi*
Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER *Selçuk Üniversitesi*
Prof. Dr. İnsan TUNALI *Koç Üniversitesi*
Prof. Dr. Cavide Bedia UYARGİL *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Recep VARÇIN *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ *İstanbul Üniversitesi*
Doç. Dr. Aşkın KESER *Uludağ Üniversitesi*

**Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.**

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

İstihdamın Arttırılmasında Girişimciliğin Önemi: Girişimcilik Destekleme Modeli Olarak İŞGEM'LER

*The Role of Entrepreneurship to Increase the Employment: The Purpose of This Study
Which Is Named BIC's*

Hasan Güner¹ Adem Korkmaz²

Özet

Ekonomik sorunların en önemlilerinden birisi olan işsizlik sorununun çözümünde girişimciliğin arttırılması çabaları da dikkate değer sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu nedenle, son yıllarda hükümetler girişimciliğin geliştirilmesi için çeşitli yöntemler üzerinde çalışmakta, girişimcilik kredileri, yeni girişim destekleri ve iş geliştirme merkezleri projeleri üzerinde durmaktadır. Girişimcileri destekleme yöntemlerinden biri olan İŞGEM modeli, girişimcileri ve dolayısıyla onların kurmuş oldukları küçük ve orta boy işletme, kısa adıyla KOBİ'leri destekleme ve geliştirme faaliyetleri hem yeni girişimlerin geliştirilmesine hem de hem istihdam artışına katkı sağlamaktadır. Bu modelle, işletmelerin ilk kuruldukları dönemlerde piyasa girişlerinde kurumsallaşma ve gelişmelerinin ilk evrelerinin daha güvenli bir ortamda sağlanmaları amaçlanmakta, projeden mezun olduktan sonra daha sağlıklı bir işletme yapısına kavuşarak daha sağlıklı işletmeler oluşturulması sağlanmaktadır. Türkiye'de uygulanan İŞGEM projeleri de ilk sonuçlarını vermiş, birçok yeni işletme kurulmuş, proje çerçevesinde mezun olarak piyasadaki yerlerini almaya başlamışlardır. Bu çalışmada, Türkiye'de uygulanmış İŞGEM modeli irdelenmekte, mevcut İŞGEM'ler ve istihdama olan katkıları ortaya konulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: İstihdam, Girişimcilik, KOBİ, İŞGEM

Abstract

The efforts to promote the entrepreneurship have significant results in the solution of unemployment problem which has been one of the most important economic issues. In this regard, governments have been recently developing various methods to widening entrepreneurship such as entrepreneurial loans, new incentives to start-up's and business development centres. The model of Business Development Centres (İŞGEM) as an entrepreneurship promoting mechanism, support both new business establishments that is to say the small and medium sized businesses which are shortly defined as SME's, and employment increases. In İŞGEM model, at the early stages of business establishments supports are provided to entrepreneurs to assist their institutionalization during the market entrance and development phases. By doing so, it is also aimed to create healthier businesses after graduation from İŞGEM projects. First İŞGEM projects which have been implemented in Turkey have given its first results: many businesses have started and some have graduated from İŞGEMs and take place in the related sectors. This study by analyzing the implemented İŞGEM model in Turkey, examines existing İŞGEMs and their positive impact on employment.

Keywords: Employment, Entrepreneurship, SME, BIC

¹KOSGEB İdaresi Başkanlığı, KOBİ Araştırmalar ve Proje Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Eğitim ve Danışmanlık Müdürlüğü.

²Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ademkorkmazcan@hotmail.com

Giriş

Tarih boyunca bütün ülkeler ekonomik faaliyetlerini en uygun şekilde yerine getirebilmek, belirli bir refah seviyesine ulaşabilmek için sürekli bir savaşım içinde olmuşlardır. Kapitalist ekonomik dönüşüm sürecinden sonra dünya ekonomileri büyük değişim geçirmiş, bütün olumsuzluklara ve sorunlara rağmen refah seviyesi yükselmiş, II. Dünya savaşından sonra batı ekonomileri görece refah çağını yaşamıştır. Ne var ki sonraki yıllar kapitalizm yeni dönüşümler geçirmiş her seferinde de istihdam önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Zira son 50-60 yılda meydana gelen ekonomik dönüşüm genellikle daha yoğun ve ileri teknolojiye doğru ilerleyen bir ekonomik yapı ile sonlanmıştır. Meydana gelen bu yapısal değişim işletme yapılarında ve işgücü talebinde önemli değişimlere neden olmuş, ekonomik sistem iletişim ve mikro-elektronik teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak dünya ekonomi sistemlerini bir birine bağımlı hale getirmiştir. Yapısal ekonomik değişimin en önemli yönlerinden birisi de, sistemin ekonomik krizlere çok duyarlı hale gelmesi, bir bölgede ya da benzer ekonomik yapıya sahip ülkelerin bazılarında meydana gelen olumsuz bir yapısal sorunun bütün dünyayı etkilemesi ve sık sık ekonomik krizler üretmesidir. Sık sık ortaya çıkan ekonomik krizlerin büyük kitlesel işsizlik dalgalarına ve sosyal bunalımlara neden olabilmesi önümüzdeki dönemlerde hükümetlerin sosyal politikalara daha çok önem vermesini zorunlu kılacaktır. İşsizlik konusu gelecek dönemdeki hükümetlerin üzerinde en çok durdukları sosyo-ekonomik sorun olacağını söylemek kehanet olmayacaktır.

Günümüzde işsizlik sorununa çözüm bulmak için bütün ülkeler mücadele vermektedir (bkz. Çizelge 1). Amerika Birleşik Devletleri'nde 2008 yılının sonlarına doğru ortaya çıkan ve tüm dünyaya hızla yayılan "küresel ekonomik kriz", bütün dünyayı olumsuz yönde etkileyerek işsizlik oranları üzerinde önemli artışlara neden olmuştur. Bu dalgalanma gelişmiş ekonomileri geliştirmekte olan ekonomilere göre çok daha fazla etkilemiş ve işsizlik oranlarını arttırmıştır. IMF'nin açıklamış olduğu "World Economic Outlook" Eylül 2011 raporuna göre, 2009 kriz yılında %0.7 oranında daralan dünya ekonomisi, özellikle geliştirmekte olan ülkelerin olumlu katkısıyla 2010 yılında %5,1 oranında büyümüştür. 2009 yılında gelişmiş ülkeler %3,7 oranında daralırken, geliştirmekte olan ülkeler %2,8 oranında büyüme göstermiştir. 2010 yılında ise gelişmiş ülkeler %3,1, geliştirmekte olan ülkeler ise %7,3 gibi oldukça yüksek oranlı bir büyüme elde etmiştir. 2009 yılında dünya ekonomisinde yaşanan daralmanın düşük seviyelerde kalmasında, Çin ve Hindistan'ın performansları etkili olmuştur (World Economic Outlook, IMF, 2011: 61). 2010 yılında gerçekleşen küresel ekonomideki hızlı toparlanmaya rağmen, iki yıl öncesinde başlayan ekonomik kriz neticesinde olumsuz yönde ciddi bir etkilenme yaşayan işgücü piyasalarında 2010 yılında da küresel işsizlik oranı yüksek kalmıştır. İşsizlik olgusu ekonomik krizlere karşı daha duyarlı iken ekonomik toparlanmaya ise daha geç cevap vermektedir.

Çizelge 1: İşsizlik Oranı, Dünya ve Bölgeler (%)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
Dünya	6.3	6.4	6.2	5.9	5.6	5.7	6.3	6.2
Gelişmiş Ülkeler ve AB	6.7	7.2	6.9	6.3	5.8	6.1	8.4	8.8
Orta ve Güney-Doğu Avrupa (AB dışı) ve Bağımsız Devletler Topluluğu	10.9	9.9	9.4	9.3	8.6	8.6	10.4	9.6
Doğu Asya	4.5	4.3	4.1	4.0	3.8	4.3	4.4	4.1
Güney-Doğu Asya ve Pasifik	4.9	6.4	6.3	6.0	5.4	5.3	5.2	5.1
Güney Asya	4.5	4.7	4.8	4.6	4.5	4.3	4.4	4.3
Latin Amerika ve Karayipler	8.5	8.4	7.9	7.6	7.0	6.6	7.7	7.7
Orta Doğu	10.6	11.2	11.2	10.7	10.5	10.2	10.3	10.3
Kuzey Africa	14.1	11.9	11.6	10.5	10.2	9.6	9.9	9.8
Sahra-altı Afrika	9.0	8.6	8.6	8.0	7.9	7.9	7.9	8.0

Kaynak: ILO, Global Employment Trends 2011 (*2010 yılı verileri tahminidir)

Gelişmeler göstermektedir ki, günümüz gelişmiş ekonomik yapıları krizlere karşı çok daha duyarlı hale gelmiş, gelişme dinamikleri sosyal istikrarın sürdürülmesine yetmemeye başlamıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerin yaşadığı bu krizler, gelişmekte olan ekonomileri de peşinden sürüklemekte, bu ülkelere finansal hastalıklarını aktarırken talep sorunları nedeniyle de gelişmekte olan ülkelerin dış satımlarını olumsuz etkilemektedir. Bütün bunlar, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkeler açısından yeni piyasa dinamiklerine uyumlu KOBİ'leri önemli hale getirmektedir. KOBİ'lerin daha rekabetçi, daha dinamik ve daha yenilikçi hale gelmelerini kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu çalışma işsizlik sorununun yapısal nedenlerine yönelik olmayıp, girişimciliğin yaygınlaştırılmasının istihdamı ve işsizliği arttırmadaki rolü üzerinde durulmaktadır. Yeni girişimler, hem istihdam sorunun çözümünde hem de dinamik işletme yapılarının geliştirilmesinde büyük öneme sahiptir. Ancak, yeni girişimlerin en büyük sorunlarından birisini, faaliyetine başladıkları ilk yıllarında piyasa başarısızlığı yaşamalarıdır. Bu nedenle, yeni kurulacak KOBİ'lerin ilk yıllarında ekonomik hayat içinde daha sağlam ayakta durabilmelerini sağlamak amacıyla bir takım destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde bu konuda çok sayıda destek mekanizmaları uygulanmakta ve denenmektedir. Bunlardan, Türkiye genelinde kurulmuş bulunan İş Geliştirme Merkezleri (İŞGEM) son yıllarda çeşitli projeler kapsamında uygulanmıştır. Bu çalışmada, bu modelin yapısı ve fonksiyonları ile istihdama katkıları ele alınarak girişimcilik istihdam ilişkisi bakımından kısmi bir değerlendirme ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu amaçla, Türkiye genelinde farklı illerde kurulmuş bulunan 15 adet İŞGEM'de faaliyet gösteren işletmelerin yapıları ve istihdama katkıları saha araştırması ile ortaya konulmuş, KOSGEB verileriyle de birlikte değerlendirilerek sonuçlar ortaya konulmuştur.

1. İstihdamın Arttırılmasında Girişimciliğin Önemi

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ile birlikte daha büyük önem kazanmaya başlayan girişimcilik kavramı orta çağdan günümüze kadar pek çok teorisyenin tanımlamaya çalıştığı bir kavram olarak hem işletme hem de iktisat literatüründe en fazla ilgi çeken konulardan biri olmuştur (Arıkan, 2004).

Girişimcilik, insanların düşündüklerinin, hayalini kurduklarının, gerçekleşmesini arzu ettiklerinin önündeki engellere takılmadan büyük bir özveri ve kararlılıkla hayata geçirme, hayalden, fikir olmaktan çıkarma ve reel hayatta uygulamaya alma eylemi olarak kısaca tanımlanabilir.

Bilindiği üzere rekabet gücü, istihdam yaratma, pazarda varlığını sürdürerek yarattığı istihdamı sürekli kılma/artırma ve nitelikli mal üretimiyle ekonomik gelişmeye katkıda bulunma becerisini gerektirmektedir. Bununla birlikte, rekabet artışı ile verimlilik artışı, birbirini etkileyen bir döngü yaratmakta; rekabet nedeniyle işletmeler, tüketicinin istemine yanıt verecek daha nitelikli mal üretimi için işgücünün ve üretimin verimliliğini artırırken, verimlilik artışı, pazarda rekabetin daha fazla ivme kazanmasına etki etmektedir. Bu süreç, daha nitelikli, ucuz ve çeşitli mal üretimi ile tüketiciye fayda sağlamakta ve ekonomide canlılığı korumaktadır. Bunu sağlamanın ve sürekliliğini sağlamanın en önemli yolu girişimciliğin geliştirilmesidir.

Girişimcilik, girişimcilerin risk alma, fırsatları kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma süreçlerinin tümüne verilen addır. Girişimci, başlattığı faaliyetin bitiminde doğabilecek sonuçları önceden hesaplayan ve sonuçta doğacak riski üstlenmekten çekinmeyen kimsedir. Bu nitelikteki kişinin sadece ekonomik alanda faaliyette bulunması gerekmez. Kişi sanatta, bilimde ya da herhangi bir mesleki faaliyette bulunurken kendi rutinin dışına çıkıp risk taşıyan işlere girişebilir. Zaten insanlığı bir adım ileriye götüren işler böyle ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte girişimci denildiğinde, genellikle, ekonomik etkinlikte bulunan kişi anlaşılır. Buna göre, girişimci üretim faktörlerini bir araya getirerek, ekonomik mal ve hizmet üretimi için gerekli girişimi başlatan, bunu yaparken de üretim için gerekli finansman kaynaklarını ve üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişi olarak anlaşılır (Eyüpoğlu, 2007).

İŞGEM'ler küçük girişimcilerin iş kurmasını ve geliştirmesini destekleyen ve kolaylaştıran, dolayısıyla da işletmelerin hayatta kalma ve büyüme imkânlarını arttıran Türkiye için yeni sayılabilecek bir istihdam yaratma ve iş kurma modelidir. Türkiye'de "İşletme Kuluçkaları" veya "KOBİ Fidanlığı" olarak adlandırabileceğimiz İŞGEM'ler, bünyelerinde barındırdıkları yeni işletmelere, yönetim danışmanlığı desteği, finans kaynaklarına erişim imkânı, uygun koşullarda iş yeri mekânı, ortak ofis takımı ve ofis hizmetleri sunarak adeta onları beslemekte ve en zayıf oldukları iş kurma aşamasını sağlıklı bir şekilde aşmalarını ve büyümelerini sağlayan mekanizmalar olarak tanımlanmaktadır (ÖİB, vd., 2007).

1.1. İşgücü Piyasalarındaki Değişimin İstihdam Üzerine Etkileri

Küresel ekonomi son 50 yılın en şiddetli mali ve ekonomik krizini yaşarken, bunun çalışma hayatını, istihdam ve işsizlik düzeylerini ve dolayısıyla milyonlarca çalışanı ve ailelerini etkilememesi elbette beklenemezdi. Özellikle 2008 yılının ortalarından itibaren birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede yaşanan ciddi üretim düşüşleri beraberinde önemli istihdam azalışları ve işsizlik artışları da getirmiş bulunuyor. 2007 yılında son 25 yılın en düşük düzeyi olan %5,6'ya inmiş bulunan OECD ülkeleri ortalama işsizlik oranı, 2009 Haziranında savaş sonrası dönemin en yüksek düzeyi olan %8,3'e tırmanmıştır. Bu, işsizler cephesinde 15 milyonluk bir "artış" anlamına gelmektedir.

AB üyesi ülkelerde de işgücü piyasaları 2008'in ikinci yarısından itibaren önemli ölçüde zayıflamaya başlamış, durum 2009'un ilk yarısında daha da kötüleşmiştir. Bu arada işsizlik oranının 2 puandan fazla artış gösterdiği dikkati çekmektedir. AB genelinde

önümüzdeki çeyreklerde durumun daha da kötüleşeceği tahmin edilmektedir. Oysa mali krizin patlak verdiği 2007 yılı ortalarına kadar AB işgücü piyasaları hayli iyi bir performans sergiler görünmekteydi. İstihdam oranı, özellikle kadınların ve yaşlı işçilerin istihdamındaki artışlar sonucu, %68'le %70 olan Lizbon hedefine çok yaklaşmıştı. İşsizlik oranı ise %7'lere doğru gerilemişti. Üstelik işgücü cephesinde tüm bu gelişmeler olurken enflasyon hızında bir artış görülüyor ve beklenmiyordu.

Son bir buçuk yıla yakın süredir AB işgücü piyasalarında yaşanan kötüleşme kendisini en çok Baltık ülkeleri, İrlanda ve İspanya gibi ekonomik faaliyetin en çok düşme gösterdiği üye devletlerde hissettirmektedir. 2005 yılı ortalarından itibaren yaklaşık üç yıl süreyle işsizlik oranını %9'un altına indirme yolunda kaydedilen olumlu gelişmeler yaklaşık bir yılda ortadan kalkmıştır (TİSK, 2009).

Küreselleşmenin işgücü ve istihdam üzerindeki ilk etkisi devletlerin bireysel olarak hareket etme gücünün sekteye uğraması olarak belirtilebilir. Küresel düzeyde tek Pazar anlayışının hâkim olması, devletlerin tek başlarına karar alma yetilerini etkisiz hale getirmiş, oluşan yeni ekonomi ortamı bunu imkânsız kılmıştır. Küreselleşme sürecinin hız kazanmasında büyük bir rol oynayan yeni teknolojilerin, İşin ve İşgücünün niteliği üzerinde yarattığı değişimlerdir. Genel bir yaklaşım ile yeni teknolojiler belirli bir vasıf düzeyi gerektirirken, üst düzeyde vasıflı olmayı klasik anlamdakine göre düşürmüş, ayrıca yeni tür vasıflı işgücüne gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra yeni teknolojilerin vasıflı işçi yerine mikro elektronik kontrolü getirmiş olması, üretimde parçaları bütünleme işini kolaylaştırdığı için bir yandan da vasıflı işgücü gereksinimini azaltmıştır (Şen, 2006).

Küreselleşme ile sermayenin de uluslar arası hale gelmesi, yüksek teknolojilere sahip ülkelerin kas gücü gerektiren üretimlerini işgücünün ucuz olduğu ülkelere yönlendirmesi de işgücü piyasalarında önemli hareketlenmelere neden olmaktadır. İşgücünü arzının ucuz olduğu ülkelerde üretim yapan küresel sermaye, bu ülkelerde sosyal yaşamın gelişmesi, işçilerin daha fazla haklara sahip olmak istemeleri gibi nedenler ile artan işgücü maliyetleri karşısında işgücünün daha ucuz olduğu ülkelere çabucak kaçabilmektedir. Günümüzün bütün uluslar arası iş yapan büyük sermaye ve yüksek teknolojiye sahip şirketleri emek yoğun üretimlerini işgücünün ucuz olduğu Uzakdoğu ülkelerine kaydırmaları bunun güzel bir göstergesidir.

Ayrıca; önümüzdeki on yılda geçmiş on yıla kıyasla daha fazla sayıda kişi tarım dışı işgücü piyasasına girecektir. Diğer bir ifadeyle tarım dışı işgücü arzında geçmişe kıyasla belirgin bir artış gerçekleşecektir. Aslında bu artış başlamış durumdadır.

İşgücü piyasalarında önemli bir değişim de, 1970'li yılların ortalarında dünyada baş gösteren stagflasyon ile birlikte, devletlerin işgücü piyasalarındaki konumlarını yeniden gözden geçirmeleri ile başlayan, devletler açısından kamu açıklarının en temel sebebi sayılan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) özelleştirilmesidir.

Kamu işletmelerinin özelleştirilmesi akımı, İngiltere'de, 1970'li yılların sonlarından itibaren başlamış ve diğer ülkeleri de etkileyerek hızla gelişerek yaygınlaşmıştır (Yücel, 1991). Türkiye'de ise özelleştirmeye ilişkin ilk yasal düzenleme, 29.2.1984 tarih ve 2983 sayılı Kanun ile yapılmış ve devletin ekonomideki sınıf ve ticari aktivitesinin en aza indirilmesini hedeflemiştir (ÖİB, 2001).

Türkiye'de 1986-2010 döneminde gerçekleştirilen özelleştirme faaliyetleri sonrasında %50'nin üzerinde kamu payı hisse satışı yoluyla 96, varlık satışı yoluyla 174 şirket özelleştirilmiştir. Bu şirketlerde çalışan sayısında (Çizelge 2) özelleştirme sonrası önemli bir düşüş göze çarpmaktadır.

Çizelge 2: Özelleştirme Öncesi ve Sonrası İşçi Sayıları*

	Özelleştirme Öncesi Toplam Personel Sayısı	Özelleştirme Sonrası Toplam Personel Sayısı (31.12.2010 İtibariyle)	Değişim Oranı %
1986-2010 döneminde %50'nin üzerinde kamu payı hisse satışı yoluyla özelleştirilen şirketler	57.383	45.601	20,53
1986-2010 döneminde varlık satışı yoluyla özelleştirilen işletmeler	7.677	6.535	14,87
TOPLAM	65.060	52.136	19,86

Kaynak: ÖİB' dan e-posta ile temin edilmiş bilgilerden derlenmiştir.

*31.12.2010 itibariyle çalışan sayısı hakkında bilgi veren işletmelerin Özelleştirme öncesi ve sonrası verileri karşılaştırılmıştır.

1.2. Girişimciliğin Önemi ve Girişimciliğin Önündeki Engeller

Türkiye nüfus artışı, giderek yavaşlansa da, devam etmektedir. TÜİK'in 2010 yılında yayınladığı doğum istatistiklerine göre; 2009 nüfus artış hızı % 1.74, 2010 yılı ise %1.70 olarak gerçekleşmiştir. Ancak çalışabilir nüfusa (15 yaş ve üzeri) katılmakta olan kuşaklardaki artış, 2004-2010 döneminde, ortalama % 2'nin biraz üzerindedir. İşgücünde nispeten yüksek bir artış halen devam etmektedir ve önümüzdeki yıllarda da bu artış, azalarak da olsa, devam edecektir.

Son bir kaç yıldır Türkiye'de tarımda çalışanların sayısı sadece oransal olarak değil mutlak olarak da azalmaya başlamıştır. 2004-2009 döneminde tarımda çalışanların sayısı yıllık ortalama %1,3 oranında azalmıştır. Özetlenecek olursa, nüfus artışı, tarımdan kopuş ve kadınların giderek daha büyük bölümünün işgücüne katılması sonucunda Türkiye'de işgücünde yüksek artış eğilimi hâkimdir. 1990 ile 2000 arasında tarım dışı toplam işgücü arzının yıllık ortalama artışı % 2.4 olurken, bu artışın 2004-2009 arasında ortalama % 3 civarında gerçekleşmiştir. Tarım dışı işgücü 19 milyon kadar olduğuna göre her yıl 600-650 bin yeni iş yaratmak gereklidir. Aksi takdirde işsizliğin daha da artması ve/ya da istihdam oranının düşmesi kaçınılmaz olacaktır (TÜİK, 2010).

Kalkınma literatüründe girişimciliği etkileyen birçok husustan bahsedilmektedir. Girişimci son tahlilde risk alıp, kar elde etmeye çalışan kişi olduğuna göre, girişimciliği etkileyen hususları tespit ve tayin etmek çok zor olmasa gerektir (Öztürk, 2008);

- Mülkiyet hakları rejimini sağlam ve şeffaf olduğunu gösteren yasal ve kurumsal zemin, olması gerekenlerin başında gelmektedir.
- Kâr elde etmeyi mümkün kılan bir mimarinin ekonomiye hakim olması gerekmektedir. Zira kârlılık sadece girişimcinin şahsi gayretlerinin sonunda başarılan bir olgu değildir.
- Yapısal anlamda; emek piyasalarındaki katılıkların yok edilmesi, vergi yapısının üretimi ve istihdamı cezalandırıcı mahiyetten çıkartılması, piyasa giriş çıkışların daha şeffaf ve serbest olması, icra-iflas kanunlarının rekabeti engellemeyecek şekilde oluşturulması, ticaret kanunlarının girişimciliği, ortaklığı ve rekabeti destekler mahiyette olması gerekir.

- Kıt kaynakların ve girişimciliğin olabildiğince gerileyen verimsiz sektörlerden çıkararak yüksek katma değerli sektörlerle yönelmesini temin üzere verimlilik odaklı ve performans bağlantılı teşviklerin ihdas edilmesi önem kazanmaktadır.
- Yine elde edilen kârların tüketim odaklı kısa vadeli hedefler yerine, stratejik ve uzun vadeli sektörlerde yeniden yatırıma aktarılması için piyasa uyumlu destek ve denetim mekanizmasının birlikte devreye sokulması gerekmektedir.
- Ülkede üretilecek katma değer olabildiğince yerli kaynaklarla finansmanı sağlanması suretiyle oluşturulan katma değer zenginlik, gelir, istihdam ve refah kaynağı olarak olabildiğince ülke içinde tutulması temel öncelik olmalıdır.
- Girişimciliğin geliştiği bütün ülkelerin ortak özelliği olarak makro ekonomik dengenin uzun yıllar boyunca korunmuş olduğu gerçeği not edilmelidir. Gerçekten de girişimciliğin şartlarından birisi de işadamlarını kuşatan belirsizlik ortamının yok edilip, öngörülebilirliğin artırılmasıdır.
- Girişimciliğin toplumsal bir zemine oturtulması da yapısal reformlar ve makro ekonomik istikrar unsurları gibi önemlidir. Bu anlamda artan ve gelişen girişimcilik faaliyetlerinin yüksek istihdam, gelir ve refah olarak topluma dönüyor oluşunun garanti edilmesi gerekir.
- Günümüzde de birçok sorun nedeniyle gündeme geldiği üzere, birçok durumda piyasaların, piyasa güçlerinden korunması ve kollanması gerekmektedir. Zira kısa vadeli hesaplar piyasalarda şaşılık oluşturmakta ve günümüzde ABD’de konut sektöründe yaşandığı üzere, uzun vadede ulusal zenginliği erozyona uğratan verimsizliklere neden olmaktadır.

2. Girişimcilik Destekleme Modeli Olarak İŞGEM’ler

2.1. Dünyada İŞGEM’ler

Kuluçka kavramı, Batavia New York’ta, Batavia Endüstri Merkezi açıldığından yani 1959’dan beri dünya gündemindedir. Modern anlamda ilk işletme kuluçkaları Amerika’da ortaya çıkmıştır (McKee, 1992). Daha sonra kavram sürekli gelişmiş ve diğer OECD ülkelerinde de kabul görmüştür.

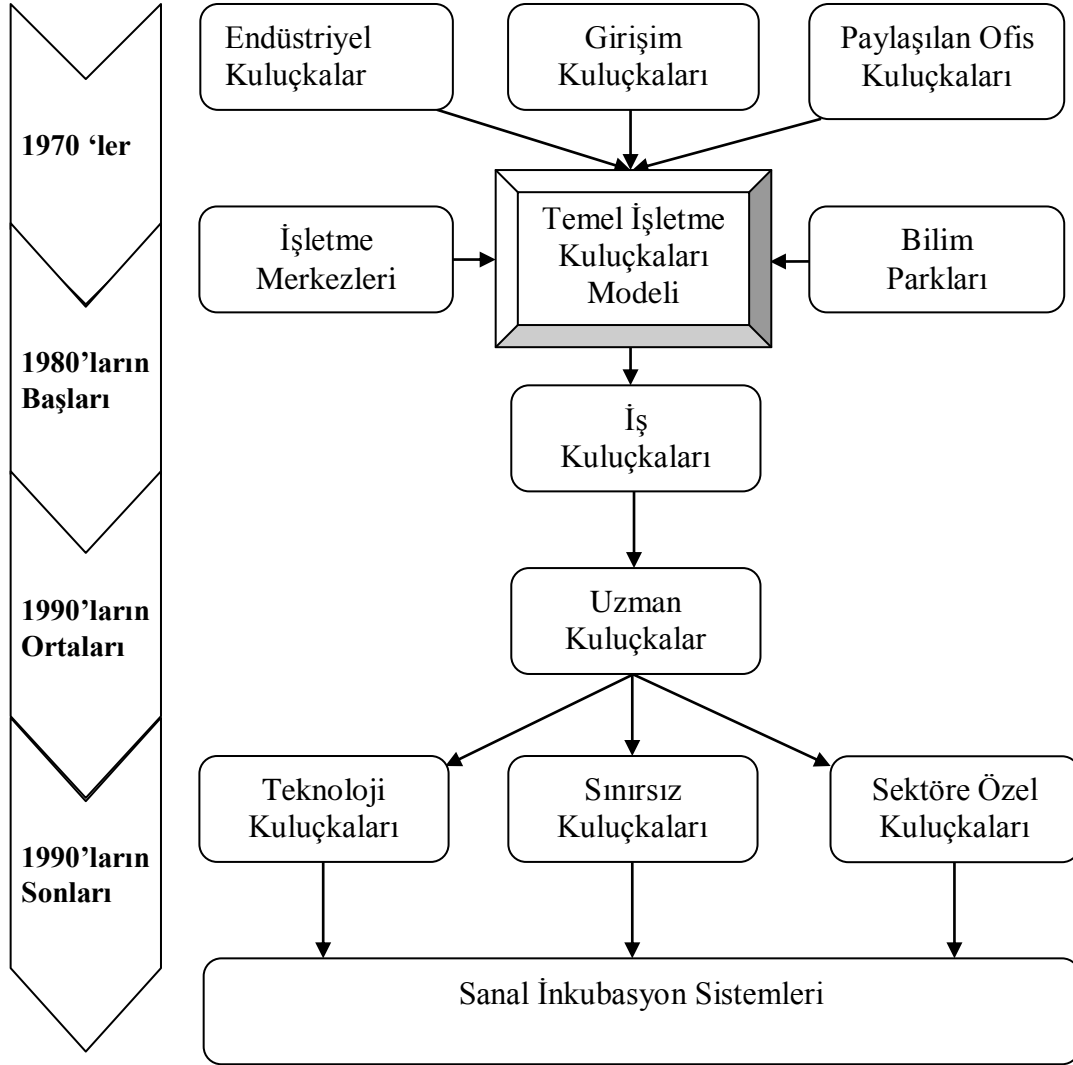
1970’lerde İngiltere’de tarihi binaların esnaf ve zanaatkârlara birer atölye olarak kullanmalarını sağlamak üzere yeniden geliştirilmesi ve kullanılması; eski boş binaların mimarlar tarafından barınma yerlerini paylaşan tasarımla ilgili firmaların oluşturduğu “çalışma toplulukları” haline getirilmesi için parselizasyonu; hizmetler, yönetim ve eski çelik işçilerinin binlercesinin atıl hale geldiği çelik ile ilgili alanlarda iş yaratımına cevap verebilmek amacıyla yayılmıştır (Campbell, ve Allen, 1987).

1980 ve 1990’lı yıllarda işletme merkezleri, bilim parkları ve işletme kuluçkaları gibi kuluçka türleri ortaya çıkmaya başlamıştır. 1990’lı yılların ilk kuluçkaları, kiracı firmaların seçiminde yüksek oranda seçici ölçütlere sahip olup, uygulamalı yönetim desteği sağlamakta ve işletmeleri kaynak desteği ile büyümeye odaklanmaktaydı. 1990’ların başında kuluçkaların birincil amacı, girişimcilik, inovasyon, istihdam olanakları yaratma ve büyümeyi teşvik ederek ekonomik büyümeyi kolaylaştırmaktı. Dolayısıyla kuluçkaların önemli bir çoğunluğu doğrudan ulusal, yerel veya kamu otoriteleri tarafından çalıştırılmaktaydı (Smilor, 1987). 1990’lı yılların ortalarında, internetin gelişmesiyle ortaya çıkan fırsatlardan dolayı, ya belirli endüstrilerde ya da belirli teknoloji türlerinde odaklanan uzmanlaşmış kuluçkalar ortaya çıkmıştır. Bu tür kuluçkalar yüksek teknolojiye odaklanmış

ve çoğunlukla üniversiteler veya özel sektör örgütleri tarafından oluşturulmuştur (Malan, 2002).

İş kuluçkalarının zaman içerisinde gelişimi ve yıllar itibariyle ortaya çıkan yeni kuluçka kavramları Şekil 1’de detaylı olarak sunulmaktadır.

Şekil 1. İşletme Kuluçka Modelinin Gelişimi

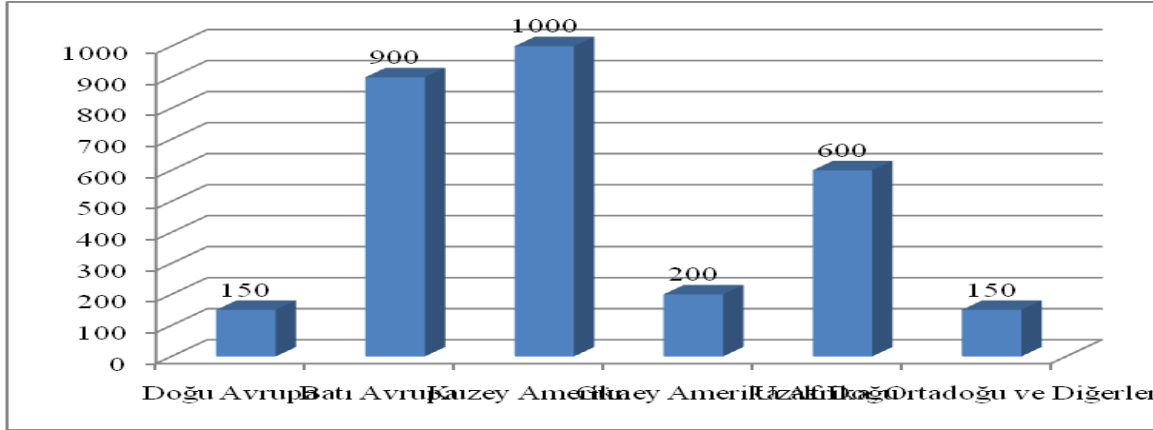

Kaynak: Centre for Strategy & Evaluation Services, Benchmarking of Business Incubators (2002)

Yakın zamanda yapılan tahminlere göre dünya üzerinde 3.000 kadar İŞGEM bulunmaktadır (bkz. Çizelge 3). Bu İŞGEM’lerin 150 tanesi Doğu Avrupa ülkelerinde yer almakta, 900 tanesi Batı Avrupa ülkeleri içinde kurulmuş bulunmakta, 1200 tanesi Amerika’da, 600 tanesi Uzak Doğu’da ve 150 kadarı da Afrika ve diğer bölgelerde yer almaktadır. Amerika’da 1980’li yıllarda 100 den az olan İŞGEM sayısı hızlı bir gelişme göstererek 2000’li yıllarda 1000 civarına ulaşmış bulunmaktadır. Avrupa’da ilk İŞGEMler 1990 yılında UNDP (Birleşmiş Milletler Gelişim Programı) teknik yardımları ile kuruluş çalışmaları başlatılarak Polonya’da ilk İŞGEM 1993 yılında kurulmuştur. Diğer bölgelerde de ilk İŞGEM’lerin kuruluşları bu tarihlere rastlamakta ve UNDP’nin teknik yardımları ile birçok ülkede kurulmaktadır (Centre for Strategy & Evaluation Services, 2002).

İŞGEM'ler girişimciler tarafından yeni kurulmuş işletmelere (KOBİ)'lere kucak açan ve onların sert piyasa koşulları altında hayatlarına daha sıkı tutunmasını sağlayan, onları destekleyen oluşumlar olarak ekonomik arenada yerini almış oluşumlardır.

Çizelge 3. Dünyadaki İŞGEM'lerin Bölgesel Dağılımı

2.2. Türkiye'de İŞGEM'ler

Türkiye'de İŞGEM'lerin kuruluşları çok yakın bir zamana rastlamaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde 1950'lerin sonu 1960'lı yıllarda kurulmaya başlayan İŞGEM'ler, Türkiye'de işletmelerin ve girişimcilerin sadece AR-GE faaliyetlerine destek olmak üzere tamamen KOSGEB bütçesinden finanse edilen ve faaliyette buldukları bölgelerdeki üniversiteler ile işbirliği içinde 1990 yılında kurulmaya başlanan "KOSGEB Teknoloji Geliştirme Merkezleri"dir. Bu araştırmanın içeriğini oluşturan İŞGEM'ler ise ilk olarak 1997 yılında gündeme gelmiş, ilk İŞGEM bu yılın son çeyreğinde faaliyete başlamıştır.

İŞGEM'ler faaliyette buldukları bölgeye, sektöre ve kuruluş amacına göre farklılıklar göstermektedir. İŞGEM'lerin başarısına katkı sağlayan bir takım unsurlar vardır. Bunlar;

- Projeye uygun bir mekânın bilabedel tahsis edilmiş olması,
- İŞGEM yöneticisinin KOBİ'yi ve girişimciyi çok iyi bilen aynı zamanda sektörden geliyor olması,
- İŞGEM'i üstlenecek hizmet sağlayıcı ve bunun önderliğinde kamu ve özel sektörden oluşan yerel aktörlerin desteğinin sağlanması,
- İŞGEM'lerin kurulacağı bölgedeki girişimcilik potansiyeli ve bu potansiyelin harekete geçirilmesi.

İŞGEM'ler, başarılı işletmelerin ortaya çıkması için onları destekleyen bir organizasyondur. İŞGEM'ler işletmelerin bir takım giderlerine ortak olarak onların işletme maliyetlerinin azalmasına katkı sağlamak suretiyle, işletmelerin hayatta kalma sürelerini uzatmaktadır.

2.2.1. ÖSDP Kapsamında Kurulanlar İŞGEM'ler

Özelleştirme sonucunda elden çıkartılan KİT'lerde çalışan personel ve bunlara bağlı olarak etkilenen yerel ekonominin canlandırılması için başlatılan çalışmalar neticesinde Özelleştirme Sosyal Destek Projesi (ÖSDP) ortaya konmuştur. Projenin özelleştirme sonucu işini kaybedenlere kıdem ve iş kaybı tazminatlarının ödenmesi ve yeniden işe yerleştirme olmak üzere iki misyonu bulunmaktadır.

ÖSDP ile öncelikli olarak; özelleştirme sebebiyle iş kaybına uğrayacak kişilerin girişimcilik yönlerinin ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Özelleştirme ile yıllarca çalıştıkları kurumlarından ayrılarak tazminatlarını alan işçilerin patron olarak ekonomik hayata girmelerini kolaylaştıracak, planlı iş kurma süreçlerini onlara kazandıracak eğitimler düzenlenmiştir. Bu projede kapsamındaki eğitimlerde öncelik, özelleştirme sonrası yeni iş kurmak isteyenler başta olmak üzere Türkiye işsizliğinin azaltılması amacıyla tüm işsizlerin desteklenmesi şeklinde uygulanmıştır.

Türkiye’de ilk İŞGEM, İşgücü Uyum Programı kapsamında Zonguldak’da 1995–1999 yılları arasında gerçekleştirilen proje kapsamında 1997 yılı Ocak ayında kurulmuş olup, 18 işlik sayısına sahiptir. 2001 – 2005 yılları arasında gerçekleştirilen ÖSDP’nin başarılı sonuçlar vermesi üzerine 2006 – 2009 yılları arasında 2. ÖSDP uygulamaya konmuştur. ÖSDP kapsamında Çizelge 4’de verilen bütçe rakamlarının % 93 kıdem ve iş kaybı tazminatlarının ödenmesinde kullanılmış olup geri kalan kısmı projenin ikinci ayağı olan Yeniden İşe Yerleştirme kısmında kullanılmıştır.

Çizelge 4: Özelleştirme Soysal Destek Proje Bütçeleri

Proje Adı	Proje Başlama ve Bitiş Tarihleri	Dünya Bankası Katkısı* (milyon \$)	Türkiye Katkısı (milyon \$)	TOPLAM (milyon \$)
ÖSDP 1	22 Aralık 2000 31 Aralık 2005	250	105,3	355,3
ÖSDP 2	27 Aralık 2005 30 Haziran 2009	452,45**	116,34**	568,79**

Kaynak: KOSGEB (* Dünya Bankası katkısı; Dünya Bankasının ÖSDP1 için ilk 5 yılı ödemesiz 17 yıl, ÖSDP2 için ilk 4 yılı ödemesiz 17 yıl vadeli, TC’ne vermiş olduğu kredi olup, proje bedelinin tamamı TC kaynakları ile finanse edilmiştir.**1 EURO= 1.2927\$, 03.04.2005 tarihli TCMB döviz kuru baz alınmıştır.)

İşgücü Uyum Projesi, ÖSDP 1 ve ÖSDP 2 kapsamında, 1997 yılı ile 2007 yılları arasında kalan 10 yıllık bir zaman diliminde toplam 12 adet İŞGEM kurulmuştur. Bu İŞGEM’ler yaklaşık 81.900 m2 toplam kapalı alana sahip olup, içlerinde 354 adet işlik barındırmaktadırlar. İşlikler işin niteliğine, yer durumuna göre bir işletmeye birden fazla işlik tahsisi edilebildiği gibi, çok büyük işliklerin bölünerek yeni işlikler oluşturulması da mümkündür (bkz. Çizelge 5).

Çizelge 5: İŞGEM'lerin Kuruluş Yılları ve İşlik Sayıları

Proje	İŞGEM	Kuruluş Yılı ve Ayı	İşlik Sayısı
İşgücü Uyum Projesi	Zonguldak	1997 Ocak	18
Toplam			18
	Tarsus	2003 Mayıs	84
	Kdz. Ereğli	2004 Ekim	18
Özelleştirme Sosyal Destek Projesi - 1	Eskişehir	2004 Ekim	20
	Adana	2004 Ekim	44
	Mersin	2004 Kasım	19
	Van	2004 Ocak	30
Toplam			215
	Avanos	2006 Eylül	32
	Samsun	2006 Aralık	26
Özelleştirme Sosyal Destek Projesi - II	Elazığ	2006 Kasım	28
	Yozgat	2007 Nisan	21
	Diyarbakır	2007 Mayıs	14
Toplam			121
Genel Toplam			354

Kaynak: KOSGEB, 2010

ÖSDP kapsamında İŞGEM Kurulacak yörelerin belirlenmesinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığının planları dâhilinde, öncelik özelleştirmelerin yapılacağı bölgelere verilmiştir.

Bu yörelerde Devlet elinde bulunan ve İŞGEM kurmaya elverişli atıl vaziyette binası olan yerler tespit edilmeye çalışılmış, öncelikle bu tür binaların tekrar ekonomiye kazandırılması, yeni bina yapım maliyetlerine girilmemesi amaçlanmıştır.

İŞGEM kurulacak yörenin belirlenmesinde önemle üzerinde durulan diğer bir özellik ise; İŞGEM'in kendi yörelerine kurulması halinde sosyal bir fayda sağlayacağına inanan ve bu doğrultuda talepte bulunacak onu sahiplenecek yerel aktörlerin bulunduğu bölgeler seçilmeye çalışılmıştır. Yerel Aktörler içerisinde İŞGEM'lerin kurulması ve işletilmesinden sorumlu olacak, kurulacak küçük işletmelere danışmanlık ve eğitim hizmetleri, mali destek mekanizmalarına erişim, bilgi kaynaklarına erişim vb. konularda ön ayak olabilecek, onlara koçluk hizmeti verebilecektir. Bu niteliklere sahip yerel aktörler; Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Kuruluşlar, Vakıflar ve dernekler ve Üniversiteler olarak sıralanabilmekte ve birbirleri ile oluşturacakları uyumlu işbirliği ile İŞGEM Hizmet Sağlayıcı olma potansiyeli olan yöreler tespit edilmeye çalışılmıştır. İŞGEM'ler ile paydaşlar arasındaki etkileşimin sıkı bir ilişki halinde olması gerekir.

Belirlenen yörelerde İŞGEM kurulabilmesi için; bilinçlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu bilinçlendirme çalışmaları kapsamında; İŞGEM ve İŞGEM hizmetlerinin tanıtımı potansiyel hizmet sağlayıcılar ve işsizlere yönelik olarak düzenlenen toplantı, konferans ve seminerler vasıtasıyla gerçekleştirilmiş ve basılı materyallerle (reklam, ilan,

broşür vb.) duyuru, bilgilendirme ve tanıtım çalışmaları düzenlenmiştir. İŞGEM kurulacak yörede, proje kapsamında bulunan kişilere, başta belirli süreyle işyeri tahsisi olmak, ortak kullanılabilir (sekreterlik, muhasebe, güvenlik, ihtiyaç duydukları ve duyabilecekleri konularda danışmanlık ve eğitim, telefon, büro malzemeleri vb.) hizmet ve malzemeleri sağlayacak “Hizmet Sağlayıcının” belirlenmesi için ihaleler yapılmıştır. Yapılan ihale, oluşturulan komisyonlar marifetiyle değerlendirilerek sonuçlandırılmış, kazanan Hizmet Sağlayıcı ile KOSGEB Müdürlüğü arasında İŞGEM Hizmeti Sözleşmesi imzalanarak İŞGEM hizmetleri fiilen başlatılmıştır.

2.2.2. AB Kadın Girişimciliğin Desteklenmesi Projesi Kapsamında Kurulan İŞGEM’ler

Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi Projesi; AB – Türkiye Mali Yardımı 2005 yılı Programlaması kapsamında yürürlüğe konulmuştur. Bu proje iki bileşenden meydana gelmektedir. Proje bileşenleri, kadın girişimcilerin eğitim ve danışmanlık hizmetlerinden yararlandırılması ve kadın girişimcilere yönelik İŞGEM hizmetlerinin sunulması olarak planlanmıştır. Proje teknik yardım hizmetleri 21 Ağustos 2007 tarihinde başlamış ve 31 Mart 2009 tarihinde sona ermiştir.

Konumuz dâhilinde bulunan kadın girişimcilerin desteklenmesi bileşeni kapsamında Türkiye’de dört yerde (Çorum, Kütahya, Hacibektaş/Nevşehir ve Pendik/İstanbul) kadınlara yönelik hizmetler sunacak İŞGEM kurulması planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Kadın girişimcilere yönelik öncelikli hizmet verecek bu merkezler K- İŞGEM ya da KİŞGEM olarak adlandırılmışlardır. Kurulacak KİŞGEM’lerde en az 20 işletmeye yer verilmesi planlanmıştır.

AB Kadın Girişimciliğinin desteklenmesi Projesi kapsamında kurulmuş bulunan İŞGEM’ler yaklaşık 8.830 m2 toplam kapalı alana sahip olup, içlerinde 117 adet işlik barındırmaktadırlar.

3. Türkiye’deki İŞGEM’lerin İstihdama Katkıları (Türkiye’deki İşgöçmen Üzerine Bir Uygulama)

3.1. Anket Hazırlama ve Uygulama Metodolojisi

Anket çalışması içerik ve uygulama planlaması yapılırken öncelik işletme sahiplerinin sıklıkla cevap istediğimiz bilgileri bize verebilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu nedenle Tasarlanan anket formunda tek sayfa halinde hazırlanmıştır. Ankette İşletme, İşletme Sahibi ve çalışanlara yönelik olarak; sekiz bölüm halinde 14 soru sorulmuştur.

Anket uygulaması, İŞGEM’lerde işletme sahipleri ile yüz yüze görüşme tarzında gerçekleştirilmiştir. Anket uygulanacak işletme sayısının, anketin hepsine yapılmasına imkân tanınması nedeniyle herhangi bir örneklem metodu kullanılmayarak, anket tüm işletmelere uygulanmıştır.

Bu çalışmada kullanılmak üzere yapılan anket çalışmasında (Nisan 2010) elde edilen bulgular değerlendirildiğinde İŞGEM’lerde gelinen son nokta şöyle özetlenebilir;

Kurulmuş bulunan 12 adet İŞGEM’den faal olan 11 tanesinde toplam olarak 354 işlik bulunduğu bu işliklerin % 76,27’sinde 270 adet işletmenin faaliyet gösterdiği (bkz. Çizelge 6).

Çizelge 6: İŞGEM'lerin Doluluk Oranı (Nisan 2010 itibariyle)

İŞGEM	Mevcut İşletme Sayısı	İşlik sayısı	Doluluk Oranı (%)
Adana	34	44	77,27
Diyarbakır	11	14	78,57
Elazığ	23	28	82,14
Kdz. Ereğli	18	18	100,00
Eskişehir	14	20	70,00
Mersin	16	19	84,21
Samsun	25	26	96,15
Tarsus	76	84	90,48
Van	27	30	90,00
Yozgat	16	21	76,19
Zonguldak	10	18	55,56
Toplam	270	354	76,27

3.2. İŞGEM'lerde Kurulu İşletmelerin Özellikleri

İŞGEM'lerde kurulu işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duydukları ortalama alan 197,1 m² dir. Kendisine tahsis edilen en küçük kullanım alanı 20 m², en büyük kullanım alanı ise 1200 m² dir. İşletmelerde çalışma süreleri günlük 8 saat ile 16 saat arasında değişmekle birlikte ortalama 9,11 saattir. İşletmelerin kuruluş sermayeleri ise, 1.000.-TL ile 1.500.000.-TL arasında değişmekte olup ortalama olarak 73.068.-TL dir (bkz. Çizelge 7).

Çizelge 7: İŞGEM'lerde Kurulu İşletmelerin Kullanım Alanı, Çalışma Süresi ve Kuruluş Sermayesi Ortalamaları (Nisan 2010 itibariyle)

İŞGEM	İşletme Başı Ortalama Kullanım alanı (m ²)	Günlük Ortalama Çalışma Süresi (Saat)	Ortalama Kuruluş Sermayesi (TL)
Adana	75,94	10,32	34.117,65
Diyarbakır	114,55	8,18	90.454,55
Elazığ	253,96	10,00	100.000,00
Ereğli	133,33	9,17	37.941,18
Eskişehir	129,79	8,57	16.535,71
Mersin	180,00	11,63	24.500,00
Samsun	270,96	8,00	145.000,00
Tarsus	295,11	9,74	57.039,47
Van	294,70	8,15	226.185,19
Yozgat	201,38	8,00	58.875,00
Zonguldak	218,60	8,50	13.100,00
İŞGEM'ler Ortalaması	197,12	9,11	73.068,07

Anketimizde bulunan "kredi kullanıyor musunuz?" sorumuza kurulu bulunan 270 işletmeden 261'i cevap vermiş olup, 127 işletme "Evet", 134 işletme "Hayır" cevabını vermiştir. Cevapların yüzdesel dağılımı %48,66 "Evet", %51,34 "Hayır" olarak gerçekleşmiştir (bkz. Çizelge 8.).

Çizelge 8: İŞGEM’lerde Kurulu İşletmelerin Kredi Kullanım Durumu (Nisan 2010 itibariyle)

İŞGEM	Evet	%	Hayır	%	Toplam
Adana	0	0,00	34	100,00	34
Diyarbakır	5	45,45	6	54,55	11
Elazığ	23	100,00	0	0,00	23
Kdz. Ereğli	9	50,00	9	50,00	18
Eskişehir*	5	100,00	-	-	5
Mersin	0	0,00	16	100,00	16
Samsun	14	56,00	11	44,00	25
Tarsus	52	68,42	24	31,58	76
Van	7	25,93	20	74,07	27
Yozgat	7	43,75	9	56,25	16
Zonguldak	5	50,00	5	50,00	10
Genel Toplam	127	48,66	134	51,34	261

* Eskişehir İŞGEM’deki işletmelerden sadece 5 tanesi soruya “Evet” cevabı vermiş olup diğerleri soruyu olumlu / olumsuz cevaplandırmamıştır

Çalışmanın ilk bölümlerinde KOBİ’lerin yaklaşık %28’inin kredi kullandığından bahsedilmişti. İŞGEM’lerde kurulu işletmelerin %48,66’sı kredi kullanmaktadır. Bu İŞGEM işletmelerinin, doğru şekilde yönlendirilmesi sonucunda olabileceği gibi, planlı bir iş süreci yaşayan kişinin önünü daha net görmesi neticesinde daha rahat bu tür imkânlara ulaşmak istemesinden da kaynaklanabilir.

3.3. İŞGEM’lerde Kurulu İşletme Sahiplerinin Özellikleri

İŞGEM’lerde kurulu işletme sahiplerinin 254 tanesinin yaşları ile ilgili sorduğumuz soruya verdikleri cevaplardan, işletme sahiplerinin ortalama yaşının 37,5 olduğu, en genç işletme sahibinin 20 yaşında en yaşlısının da 68 yaşında olduğu görülmektedir (bkz. Çizelge 9).

Çizelge 9: İŞGEM’lerde Kurulu Bulunan İşletme Sahiplerinin Yaş Ortalamaları

(Nisan 2010 itibariyle)

İstatistikî sonuçlar	YAŞ
N	Valid 254
	Missing 16
Ortalama	37,55
Medyan	36,00
Mod.	38,00
Std. Sapma,	8,76
Minimum	20,00
Maksimum	68,00

İşletme sahiplerinin yaş gruplamasında (bkz. Çizelge 10) 31- 35 ve 35 - 40 yaş aralığında toplamda 177 kişi bulunduğu ve bu kişilerin %43,4 paya sahip olduklarıdır. GEM 2006 Türkiye araştırmasında da Erken Dönem Girişimciler yaklaşık olarak bu ortalamaların elde edilemiş olması, genel yapı ile İŞGEM girişimcileri, arasında bir paralellik olduğu yönündedir.

Çizelge 10: İşletme Sahiplerinin Yaş Gruplaması (Nisan 2010 itibariyle)

İşletme Sahibinin Yaş Aralığı	Yaş Aralığında Bulunan Kişi Sayısı	Yaş Aralığında Bulunan Kişi Oranı (%)
20 - 25	10	3,7
26 - 30	47	17,4
31 - 35	59	21,9
36 - 40	58	21,5
41 - 45	42	15,6
46 - 50	17	6,3
51 - 55	8	3,0
56 - 60	10	3,7
61+	3	1,1
Boş	16	5,9
Toplam	270	100,0

İşletme sahiplerinin eğitim durumu incelemesinde ise (bkz. Çizelge 11); %45,3'lük bölümünün orta öğretim mezunu olduğu göze çarpmaktadır. İkinci sırayı %30'luk bir payla yüksek öğrenim mezunları almakta, ilköğrenim mezunlarının ise % 23,9 paya sahip olduğu görülmektedir. Buradan, eğitim durumu orta öğretim ve üstü olan girişimcilerin çoğunlukta olması İŞGEM'lerin daha planlı iş hayatına atılmak isteyen girişimciler tarafından tercih edildiği sonucuna varılabilir.

İŞGEM'lerde kurulu işletmelerin (KİŞGEM'ler hariç) %80,4'ü erkek, %19,6 sı kadın girişimciler tarafından kurulmuştur.

Çizelge 11: İşletme Sahiplerinin Eğitim Durumu (Nisan 2010 itibariyle)

Eğitim Durumu	Erkek (Adet)	Erkek (%)	Kadın (Adet)	Kadın (%)	TOPLAM (Adet)	TOPLAM (%)
İlköğretim	46	16,7	20	7,2	66,0	23,9
Orta öğretim	107	38,8	18	6,5	125,0	45,3
Yüksek öğretim	69	25,0	16	5,8	85,0	30,8
Genel Toplam	222	80,4	54	19,6	276,0	100,0

İşletme sahiplerinden "herhangi bir yabancı dil biliyor musunuz?" sorusuna 244 kişi cevap vermiş, cevap verenlerin %41,8' "Evet", %58,2 si "Hayır" cevabı vermiştir (bkz. Çizelge 12). Bu oranın yüksek olması da biraz önceki savımızı destekler nitelikte görülmektedir.

Çizelge 12: İşletme Sahiplerinin Yabancı Dil Durumu (Nisan 2010 itibariyle)

İŞGEM	Evet	%	Hayır	%	Toplam
Adana	19	55,88	15	44,12	34
Diyarbakır	3	100,00		0,00	3
Elazığ	11	47,83	12	52,17	23
Kdz.Ereğli	4	100,00		0,00	4
Eskişehir	4	28,57	10	71,43	14
Mersin	11	68,75	5	31,25	16
Samsun	18	85,71	3	14,29	21
Tarsus	15	19,74	61	80,26	76
Van	12	44,44	15	55,56	27
Yozgat	1	6,25	15	93,75	16
Zonguldak	4	40,00	6	60,00	10
Genel Toplam	102	41,80	142	58,20	244

3.4. İŞGEM’lerde Kurulu İşletme Çalışanlarının Özellikleri

İŞGEM bünyesinde faaliyet gösteren işletmelerde toplam olarak 2.522 kişi çalışmakta olup bunların 838 kişisi diğer bir deyişle % 33,2 si “Kadın”, geriye kalan % 66,8 e tekabül eden 1684 kişi ise “Erkek” çalışanlardan oluşmaktadır (bkz. Çizelge 13). TÜİK Mayıs 2010 bültenine göre; istihdamda olanların %72,2 “Erkek”, %27,8’i “Kadın” olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 13: İŞGEM’lerde Kurulu işletmelerde Çalışanların Cinsiyet Dağılımı (Nisan 2010 itibariyle)

İŞGEM	Kadın		Erkek		Toplam
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	
Adana	45	35,4	82	64,6	127
Diyarbakır	17	30,4	39	69,6	56
Elazığ	47	21,6	171	78,4	218
Ereğli	3	3,3	89	96,7	92
Eskişehir	14	41,2	20	58,8	34
Mersin	1	1,7	58	98,3	59
Samsun	328	33,6	648	66,4	976
Tarsus	305	42,8	407	57,2	712
Van	18	15,7	97	84,3	115
Yozgat	47	52,8	42	47,2	89
Zonguldak	13	29,5	31	70,5	44
Genel Toplam	838	33,2	1684	66,8	2522

Çalışanların eğitim durumlarına göre dağılımları Çizelge 14. ve Çizelge 15. de verilmiştir. İŞGEM bünyesinde kurulu işletmelerde çalışan kadınların sadece % 1’i, erkeklerin ise % 2,62’si yüksek öğretim mezunu olup, kadınların %14,5, erkeklerin %36,2 si orta öğretim ve kadınların %17,7 ile erkeklerin %28’i ilköğretim mezunudur. Yine TÜİK Mayıs 2010 verilerine göre çalışan nüfus içinde orta öğretim altı çalışanları oranı % 58,7’dir. İŞGEM’lerde ise bu oran % 45,7’dir.

Çizelge 14: İŞGEM’lerde Kurulu İşletmelerde Çalışanların Eğitim Durumları (Nisan 2010 itibariyle)

İŞGEMLER	İlköğretim		Orta Öğretim		Yüksek Öğretim		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Adana	36	45	4	12	5	25	127
Diyarbakır	14	14	3	24	-	1	56
Elazığ	22	61	22	108	3	2	218
Ereğli	2	30	1	55	-	4	92
Eskişehir	1	-	13	20	-	-	34
Mersin	-	19	1	32	-	7	59
Samsun	139	207	182	434	7	7	976
Tarsus	199	241	99	153	7	13	712
Van	17	77	1	17	-	3	115
Yozgat	7	2	37	40	3	-	89
Zonguldak	10	10	3	18	-	3	44
Genel Toplam	447	706	366	913	25	65	2522

Çizelge 15: İŞGEM’lerde Kurulu İşletmelerde Çalışanların Eğitim Durumları Oranı (%)
(Nisan 2010 itibariyle)

Öğrenim Durumu	Kadın	%	Erkek	%	Toplam
İlköğretim	447	17,7	706	28,0	1153
Orta Öğretim	366	14,5	913	36,2	1279
Üniversite	25	1,0	65	2,6	90
Genel Toplam	838	33,2	1684	66,8	2522

3.5. İŞGEM’lerde Kurulu İşletmelerin Oluşturdukları İstihdam

İşgücü Uyum, ÖSDP 1 ve ÖSDP 2 kapsamında Türkiye’de kurulu bulunan İŞGEM’ler kuruluş işlemlerini gerçekleştirdikleri günden, sözleşme ile belirlenen süre sonuna kadar yapmış oldukları faaliyetler ile oluşturdukları istihdam rakamlarına baktığımızda (bkz. Çizelge 16 ve 17); yeni iş kuran girişimcilerin daha ilk aylardan itibaren istihdam oluşturmaya başladıkları görülmektedir. Çizelgeler hazırlanırken; İŞGEM’lerin kuruluş tarihlerinin farklı olması nedeniyle KOSGEB’e bildirdikleri aylık istihdam rakamları İŞGEM’e kabul edilen ilk girişimci işletmenin kabulünden sonraki aydan başlayarak raporlandığından, “Destekleme Süresi” sütununda rapor tarihi yerine 1. Ay, 2. Ay şeklinde düzenleme yapılmıştır. Adam gün çalışan sayıları, İŞGEM bünyesinde kurulan girişimci işletmeler tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)’ya bildirilen resmi çalışan gün sayıları toplamıdır. Değerlendirme yapılırken İŞGEM’lerin eşit sayıda destek aldığı ay sayısı esas alınmıştır.

Çizelge 16. ÖSDP - 1 Kapsamında Kurulan İŞGEM’lerin Destekleme Sürecinde Oluşturdukları İstihdam

İŞGEM	Adana (5000m ²)		Kdz. Ereğli. (3200m ²)		Eskişehir (2460m ²)		Mersin (3600m ²)		Van (8140m ²)		Tarsus (8000m ²)	
	Gün	Adam / AY	Gün	Adam / AY	Gün	Adam / AY	Gün	Adam / AY	Gün	Adam / AY	Gün	Adam / AY
1. Ay	446	14.87	11	0.36	778	25.93	1042	34.73	781	26.03	6	0.20
2. Ay	1067	35.57	160	5.33	1203	40.10	1236	41.20	1859	61.97	180	6.00
3. Ay	1002	33.40	348	11.60	1416	47.20	1413	47.10	2505	83.50	415	13.83
4. Ay	1519	50.63	549	18.30	1616	53.87	2023	67.43	3161	105.37	913	30.43
5. Ay	1650	55.00	1060	35.33	1697	56.57	3416	113.87	3505	116.83	1057	35.23
6. Ay	2000	66.67	948	31.60	1670	55.67	3837	127.90	2840	94.67	979	32.63

Kaynak: KOSGEB İdari Kayıtları³

³KOSGEB-Dünya Bankası-Özelleştirme idaresi tarafından yürütülen ÖSDP’leri kapsamında KOSGEB Başkanlığınca tutulan proje kayıtlarından derlenmiştir.

Çizelge 17. ÖSDP - 2 Kapsamında Kurulan İŞGEM'lerin Destekleme Sürecinde Oluşturdukları İstihdam

İŞGEM	Diyarbakır (1640m ²)		Avanos (4005m ²)		Samsun (7046m ²)		Elazığ (5500m ²)		Yozgat (3500m ²)	
	Destekleme süresi	Gün	Adam -AY	Gün	Adam-AY	Gün	Adam-AY	Gün	Adam-AY	Gün
1. Ay	712	23.73	456	15.20	18	0.60	355	11.83	30	1
2. Ay	2303	76.77	1367	45.57	92	3.07	951	31.70	30	1
3. Ay	3066	102.20	1490	49.67	317	10.57	1003	33.43	421	14.03
4. Ay	3644	121.47	1465	48.83	378	12.60	1059	44.30	680	22.67
5. Ay	3916	130.53	1807	60.23	150	5.00	2086	69.53	1337	44.57
6. Ay	4611	153.70	1961	65.37	426	14.20	2488	82.93	1410	47
7. Ay	4907	163.57	1037	34.57	322	10.73	4627	154.23	2756	91.87
8. Ay	4754	158.47	1153	38.43	376	12.53	4896	163.20	2535	84.5
9. Ay	4592	153.07	2002	66.73	2810	93.67	5131	171.03	2860	95.33
10. Ay	4638	154.60	2310	77.00	3268	108.93	5253	175.10	2376	79.2
11. Ay	4578	152.60	2583	86.10	3597	119.90	6101	209.36	2437	81.23
12. Ay	3841	128.03	2642	88.06	5570	185.67	5238	174.60	2374	79.13
13. Ay	3404	113.47	2728	90.93	6330	211.00	5081	168.30	1756	58.53

Kaynak: KOSGEB İdari Kayıtları

Çizelge 18'de görüldüğü gibi; İŞGEM'lerin destekleme sürecinde oluşturdukları ortalama istihdam yaklaşık 67 Adam/aydır. Bu değer, destekleme sürecinin 6. ayında yaklaşık 11 Adam/ay olduğu göz önünde bulundurulduğunda, toplam destekleme süreci sonunda ortalama istihdamın yaklaşık 6 kat arttığı gözlemlenebilir. Aynı tablonun incelenmesi durumunda işlik başına ortalama istihdam rakamının da yine destekleme süresi boyunca ortalama 2.5 civarında olduğu görülebilir.

Çizelge 18: ÖSDP - 1 Kapsamında Kurulan İŞGEM'lerin Destekleme Sürecinde Oluşturdukları İstihdam Ortalamaları

İŞGEM	Adana	Ereğli/KDZ	Eskişehir	Mersin	Van	Tarsus	Ortalama
Destekleme süresince Ortalama istihdam (Adam / Ay)	71.83	41.63	49.53	96.03	81.40	63.04	67.24
Desteklemenin 6. Ayındaki istihdam (Adam / Ay)	11.11	5.27	9.28	21.32	15.78	5.44	11.36
İşlik Başına Ortalama Düşen İstihdam (Adam / Ay)	1.63	2.31	2.48	5.05	2.71	0.75	2.49

Kaynak: KOSGEB İdari Kayıtları

Aynı şekilde Çizelge 19'a göre; İŞGEM'lerin destekleme sürecinde oluşturdukları ortalama istihdam rakamı yaklaşık 90 Adam/aydır. Destekleme sürecinin 6. ayında yaklaşık

72 adam/ay ile ortalamaya yaklaşıldığı, 12. ayda yaklaşık 131 adam/ayla ortalamanın üzerine çıktığı görülmektedir.

Çizelge 19: ÖSDP - 2 Kapsamında Kurulan İŞGEM'lerin Destekleme Sürecinde Oluşturdukları İstihdam Ortalamaları

İŞGEM	Diyarbakır	Avanos	Samsun	Elazığ	Yozgat	Ortalama
Destekleme süresince Ortalama istihdam (Adam / Ay)	125.55	61.93	89.82	121.58	52.60	90.30
Desteklemenin 6. Ayındaki istihdam (Adam / Ay)	153.70	65.37	14.20	82.93	47.00	72.64
Desteklemenin 12. Ayındaki istihdam (Adam / Ay)	128.03	88.06	185.67	174.60	79.13	131.10
İşlik Başına Ortalama Düşen İstihdam (Adam / Ay)	8.97	1.94	3.45	4.34	2.50	4.24

Kaynak: KOSGEB İdari Kayıtları

İŞGEM'lerde bulunan işlik başına (Girişimci işletme) ortalama istihdam ise yaklaşık 4.24 adam / ay olarak görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri araştırması geçici sonuçlarına göre 2006 yılında 2.473.841 girişim faaliyet göstermiştir. (TÜİK, 2009) Aynı bülten verilerine göre toplam istihdam 2006 yılında 9.419.476 kişi olmuştur. Bu veriler ışığında girişim başına ortalama istihdam yaklaşık olarak 3.80 olarak hesaplanmaktadır.

İŞGEM'lerde bulunan girişimcilerin oluşturdukları istihdam oranı ile Türkiye ortalamasının yarım puan kadar üzerinde olması, üzerinde önemle durulması gereken bir durumdur. İŞGEM işletmelerinin geçmişlerinin az olması, buna rağmen yaklaşık girişim başına 4.24 adam / ay istihdam etmeleri İŞGEM içinde bulunmalarının kendilerine sağlamış olduğu avantajlara bağlanabilir.

İşgücü Uyum Projesi, ÖSDP 1 ve ÖSDP 2 kapsamında kurulan İŞGEM'lerin proje kapsamında desteklenmeleri ortalama olarak 13 ay sürmüş ve son proje olan ÖSDP 2 de Haziran 2009 itibarıyla sona ermiştir.

İŞGEM'ler bünyesinde bulunan işletmelerde gerçekleştirilen anket çalışması neticesinde, toplam istihdam rakamının 2522 kişi olduğu göze çarpmaktadır. Bu istihdam rakamının 270 işletme tarafından oluşturulduğu göz önüne alınırsa, işletme başı istihdam ortalaması 9,34 olarak hesaplanmaktadır. Bu değer Türkiye'de bulunan işletmelerin ortalama istihdamlarından (2006 TÜİK verilerine göre 3.80 hesaplanmıştı) yaklaşık olarak 2,5 kat daha fazla istihdam olduğudur.

Bu rakam içinde 276 adet işletme sahibi ve İŞGEM işletici kuruluş bünyesinde çalışan personel dâhil değildir. Onların da ilave edilmesiyle İŞGEM'lerin istihdam ettiği kişi sayısının daha da yukarıya çıkacağı aşikârdır.

İŞGEM bünyesindeki işletmelerin kuruluş sermayesi ortalamasının 73.068,07.-TL olduğundan bahsedilmiştir. İşletme başı istihdam ortalamasının da 9,34 olduğu hesaplanmıştı. Bu rakamlara göre 1 kişilik istihdam maliyeti İŞGEM'lerde Kurulu işletmeler için yaklaşık olarak 7.798,09.-TL dir.

Hazine Müsteşarlığının yatırım teşvik verilerinden (bkz. Çizelge 20) yola çıkarak bir kişinin istihdamı için Hazine'nin ne kadar bir yatırım öngördüğü bulunabilir. Buna göre teşvik belgesine bağlanan toplam 24.675.752.006.- TL tutarındaki 1278 yatırım projesi kapsamında 40.846 kişilik istihdam yaratılacağı açıklanmıştır. Bu açıklamaya göre yaratılacak her bir kişilik istihdam başına ortalama 604.116,73.-TL'lik yatırıma gidilecektir. Bu rakam 2009 yılı için 257669,42.-TL olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 20. Ocak-Nisan Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

	Madencilik	İmalat	Enerji	Hizmetler	Toplam
Belge Sayısı (Adet)					
2007	48	538	29	260	875
2008	57	603	39	237	936
2009	36	231	30	101	398
2010	70	802	55	351	1.278
Sabit Yatırım (TL.)					
2007	247.338.886	5.064.591.754	669.180.141	4.799.167.293	10.780.278.074
2008	408.394.916	4.292.837.684	2.750.350.000	3.531.640.326	10.983.222.926
2009	215.993.517	1.666.579.957	953.392.834	1.093.234.656	3.929.200.964
2010	353.581.704	19.938.514.326	1.918.894.000	2.464.761.976	24.675.752.006
İthal Edilecek Makine ve Teçhizat Tutarı (1000 \$)					
2007	71.495	2.395.492	326.934	525.643	3.319.564
2008	124.700	2.032.586	1.193.975	980.062	4.331.323
2009	35.362	717.606	295.930	174.600	1.223.498
2010	87.875	5.859.322	532.244	353.361	6.832.802
İstihdam (Kişi)					
2007	2.102	30.768	1.403	12.933	47.206
2008	2.385	18.997	1.971	13.761	37.114
2009	1.024	8.421	394	5.410	15.249
2010	1.293	27.291	717	11.545	40.846

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2010

Sonuç ve Öneriler

Bir ülkenin çalışan nüfusunun o ülke için önemi çok büyüktür. Ülkelerin kalkınabilmesi, ekonomik olarak ilerleyebilmesi ülke içinde çalışan sayısının çok olmasıyla mümkündür. Çalışan nüfusun, yani istihdama katılım oranının yüksek olduğu ülkelerin refah seviyesi ekonomik anlamda diğer ülkelere göre çok daha ilerdedir.

İstihdam, ancak girişimciler vasıtasıyla oluşturulabilir. Bazı kapalı ekonomilerde girişimcilik görevini devlet üstlenmiştir. Serbest piyasa ekonomilerinde ise girişimler tüm ülke vatandaşları için açıktır. Ancak serbest piyasa ekonomileri, tabiri caiz ise, kurtlar sofrası gibidir. Yeni oluşmuş bir girişimin ayakta kalma şansı çok azdır. Bu nedenle yeni girişimler otorite tarafından desteklenmelidir.

Günümüzde yeni işlerin çoğunun büyük işletmelerden çok küçük işletmelerden kaynaklandığından ve bu eğilimin giderek arttığından bahsetmiştik. Günden güne hızlı bir değişim içinde olan sosyal ve ekonomik hayatta insanların ihtiyaçları da hızlı bir değişime

uğramaktadır. Bu hızlı değişime yapıları gereği ancak KOBİ'ler ayak uydurabilmektedir. Büyük işletmeler yapıları gereği, hızlı bir organizasyon ve üretim değişikliğine girişememektedirler.

KOBİ'ler ekonomilerde, bağımsız olarak mal ve hizmet üreterek ekonomik hayata katkıda buldukları gibi, büyük işletmeler için de bir yan sanayi görevi görmekle bu işletmelere katkı sağlamakta, onların daha da büyüüp gelişmesine yardımcı olabilmektedir. Gelişmiş ekonomilerdeki KOBİ'lere bakıldığında yaklaşık olarak toplam işletmelerin %98'ini, istihdamın %65'ini, yatırımların %41'ini, katma değer %45'ini, ihracatın %30'unu, krediler içindeki payının da %37'sini oluşturdukları görülebilmektedir. Türkiye'de de KOBİ'lerin ekonomiye katkıları, işletme oranı, istihdam oranı, yatırımlar içindeki payı gibi ölçütler dikkate alındığında gelişmiş ekonomilerin sahip olduğu değerlere yakındır. Ancak, Türk KOBİ'lerinin katma değer yaratma ve ihracat içindeki payı gelişmiş ekonomilerdekilerden düşüktür. Gelişmiş ekonomiler ile ülkemizdeki KOBİ'lerin kredilerden yararlanma payları da benzer şekilde düşük görünmektedir. KOBİ'lerin bu konularda da yönlendirilmeye ve desteklenmeye ihtiyaçları vardır.

Girişimcilik oranlarında büyük artışlar gösteren ülkeler, işsizlik oranlarında da daha büyük düşüşler göstermekte, dolayısıyla istihdama katılım oranlarında büyük artışlar yakalayabilmektedirler. Çalışma hayatının önemli bir girdi kalemini teşkil eden ülkelerin doğal kaynağı olan, işgücünü daha fazla ve verimli kullanarak hem sosyal fayda sağlamakta, hem de ekonomilerini daha sağlam temellere oturtmayı başarabilmektedir.

İŞGEM'ler girişimcileri destekleyen, onlara, kurulduklarının ilk yıllarında ayakta kalmalarını sağlayacak maddi/manevi destekler sunan yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İŞGEM girişimciye planlı bir iş hayatı önerir. Bünyesine alacağı girişimciden plan yapmasını ister, işin planlamasına yardım eder. Böylece girişimci işini kurarken yaşayacaklarını/yaşayabileceklerini düşünür ve planlar. İleride karşısına çıkabilecek fırsat ve tehditlerden önceden haberdar olur, kendine güvenir, her türlü müspet/menfi olaya hazırlıklı olarak iş yaşamında yerini alır.

Girişimci İŞGEM'ler sayesinde koşullarda işyeri imkânı bulabilir, ortak mekânlardan yararlandırarak maliyetlerini azaltabilir.

Girişimci İŞGEM'de ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti alabilir. Sorunlarına kısa sürede kendisine en uygun koşullarda çözüm bulabilir.

Yapılmış olan bu çalışmada kanıtlanmaya çalışılan düşünce, İŞGEM'lerin girişimcileri desteklemede iyi bir model olduğu, desteklenen girişimcilerin istihdam artışında önemli rol oynayacağı düşüncesidir. Çalışma kapsamında yapılan anketlerin, bu düşünceyi desteklediği belirlenmiştir.

Ankette bulunan "kredi kullanıyor musunuz?" sorusuna kurulu bulunan 270 işletmeden 261'i cevap vermiş olup, bunların %48,66'sı "Evet", %51,34'ü "Hayır" cevabı vermiştir. Türkiye'de daha birkaç yıl öncesinin verilerinde %10'lar seviyesinde çıkan KOBİ'lerin kredi kullanma durumu, son bir iki yılda %28'lere ulaşmıştır. Bu oran, İŞGEM'lerde kurulu işletmelerde ortalamanın yaklaşık 1,5 katı seviyesindedir. Doğru yönlendirme, güven ortamının sağlanması, planlı yaşam ve dolayısıyla KOBİ'lerin başlarına gelebilecek iyi/kötü olaylar karşısında nasıl davranacaklarını bilmeleri ve ona göre duruş sergileyebilmelerinin onlara öğretilmesi ve uygulamada yardımcı olunması bu sonucu

doğurabilmiştir. Bu değerler yukarıda bahsettiğimiz gelişmiş ülkelerdeki kredilerden yararlanma oranından bile daha yüksek görülmektedir.

Çalışmada, İŞGEM'lerde oluşan istihdamın 2.522 kişi olarak tespit edilmesi, dolayısıyla bu istihdam rakamının 270 işletme tarafından oluşturulduğu göz önüne alındığında işletme başı istihdam ortalamasının, Türkiye'de kurulu işletmeler ortalaması olan 3.80'den 2,5 kat fazla çıkması, İŞGEM'lerin girişimciler için önemli ve güvenli bir liman olduğunu ortaya koymaktadır.

2007 – 2010 yılları arasında Devletin bir kişilik istihdam oluşturabilmek üzere yapmış olduğu yatırım tutarlarına bakacak olursak; 2007 yılında bir kişi istihdam edebilmek için 228.366,7 TL, 2008 yılında 295.932,1 TL, 2009 yılında 257.669,4 TL, ve 2010 yılı hazine tarafından yapılmış kesinleşmiş yatırım planlamasında 604.116,7 TL olarak görülmektedir. İŞGEM'lerde kurulu işletmelerin sermayelerine ve oluşturdukları istihdam oranlarına baktığımızda; bir kişilik istihdam maliyeti yaklaşık olarak 7.798,09 TL dir. Bu rakam devletin öngördüğü rakamın yaklaşık 77 de 1'dir.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuç, elde edilen bulgular doğrultusunda; İŞGEM'lerin girişimciler için iyi bir destekleme modeli olduğu, Türkiye'de mevcut bulunan İŞGEM'lerin girişimcileri destekleyebilmek için desteklenmesi gerektiği ve sayılarının iyi bir saha araştırması sonucu girişimcilik potansiyeli yüksek olan bölgelerde yenileri kurularak arttırılmasının istihdam üzerinde olumlu etkileri olacağıdır.

Kaynakça

- Akgemci, Tahir (2001) **KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**, Ankara: KOSGEB.
- Arıkan, Semra (2004) **Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı güncel Konular**, Ankara: Siyasal Kitabevi, Genişletilmiş 2. Baskı.
- Bosma, Niels vd. (2009) *Global Entrepreneurship Monitor, 2008 Executive Report*: GEM.
- Campbell, Candace ve Allen, David N. (1987) *The Small Business Incubator Endustry: Micro Level Economic Development:: Economic Development Quarterly*, 2: Cilt 1: 178-191.
- Centre for Strategy & Evaluation Services (2002) **Final Report Benchmarking of Business Incubators** [www.scribd.com] (19.11.2009)
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2007) **Dokuzuncu Kalkınma Planı** (2007-2013), Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2009) **Orta Vadeli Program**. DPT, 2009.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2008) **T.C. 60. Hükümet Programı Eylem Planı**. DPT, 2008.
- Eyüpoğlu, Dilek (2007) **Girişimcilik Eğitimleri**, Ankara: MPM Yayınları.
- GEM (2009) **Global Entrepreneurship Monitor 2008 Executive Report**, GEM.
- Hazine Müsteşarlığı (2010) **Yatırım Teşvikleri**, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, [http:www.hazine.gov.tr] (15.05.2010)
- ILO, **Global Employment Trends 2011: The challenge of a jobs recovery** / International Labour Office. - Geneva: ILO.
- IMF (2011) **World Economic Outlook**.

- İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (2010), **Özelleştirme Anayasası Raporu 2010**[www.ismmmo.org.tr/archive.ismmmo.org.tr/docs/basin/2010/bulten/09052010_ozellestirme.pdf]
- İŞKUR (2002) **İŞKUR'da yeniden Yapılanma**, Ankara: İŞKUR.
- Karalar, Hakan (1995), **Küçük ve orta Ölçekli İşletmelerde Koordinasyon Sistemleri ve Araçları (Türkiyede Uygulanabilirlik Araştırması)** - Ankara: Ankara Genç İşadamları Derneği.
- Kilci, Metin (1994) **KİT'lerin Özelleştirilmesi ve Türkiye Uygulaması**, Ankara: DPT.
- Konrad Adenauer Foundation (1994) **BİAR & Konrad-Adenauer-Stiftung**, Konrad Adenauer Foundation.
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı (KOSGEB) (2003) **KOSGEB Çalışma Programı**.
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı (KOSGEB) (2008) **Ekonomik ve Finansal Göstergeler**, (Derleyen: Özkan Sebahat ve Çelik Ayşegül) Ankara: KOSGEB.
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı (KOSGEB) (2008) **KOSGEB Destekleri Uygulama Yönergesi**, Ankara: KOSGEB.
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı (KOSGEB) (2008) **Stratejik Plan (2008 - 2012)**, Ankara: KOSGEB.
- Lalkaka, Rüstem (2001) *Best Practices in Business Incubation: Lessons (yet to be) Learnt* / Paper presented to Belgian Presidency's international conference on business centres / dü. Commission European. Brusseis, November 2001: European Commission, Enterprise DG (data on Western Europe).
- Mahiroğulları, Adnan ve Korkmaz, Adem (2005) **İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları (Türkiye ve AB Ülkeleri)**, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Malan, Jack (2002) **Benchmarking of Business Incubators**. - Brussel: European Commission Final Report - Centre For Strategy and Evaluation Services.
- McKee, Bradford (1992) *A Boost for Start-Ups*, **Nations Business**.
- Müftüoğlu, Tamer, Özsoy Tuncel, Asude ve Akbulut Yağmur (1996) *Türkiyede Girişimcilik ve KOBİ'ler*, **Dış Ticaret Dergisi**, Dış Ticaret Müsteşarlığı, KOBİ Özel Sayısı.
- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) (2001) **Türkiye'de Özelleştirme Kapsamı**, Ankara: ÖİB.
- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) (2009) **Türkiye'de Özelleştirme Uygulamaları Bülteni** [www.oib.gov.tr. - 2009. - 03 11 2009. - <http://www.oib.gov.tr/yayinlar/yayinlar.htm>]
- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) KOSGEB ve İŞKUR (2007) **Özelleştirme Sosyal Destek Projesi "İstihdam ve Girişimciliği Geliştirme Modeli Olarak İş Geliştirme Merkezi İşletme Fidanlıkları (İŞGEM)'ler"**, Ankara: ÖİB.
- Özatağ, A.Selami (2007) **Özelleştirme Sonrası İstihdam Politikaları ve Çalışanların Girişimciliğe Özendirilmesi Kütahya Araştırması**, Kütahya: YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2007. - Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Özcan, Avni (1996) *1996 Yılı Niçin KOBİ yılı İlan Edilmiştir? Dış Ticaret Müsteşarlığı, KOBİ Özel Sayısı.*
- Özgen, Hüseyin ve Doğan, Selen (1996) *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Yönetim Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ankara: KOSGEB.
- Öztürk, İbrahim (2008) *İĞİAD 2008 Girişimcilik Raporu*, İstanbul : İktisadî Girişim ve İş Ahlâkı Derneği (İĞİAD).
- Smilor, Raymond W. (1987) *Commercializing Technology Through New Business Incubators* [s.l.] : **Research Management**. September-October.
- Şen, Harika (2006) *Küreselleşme Sürecinde Türkiyede Emek Arz ve Talebindeki Değişimin İşgücü ve İstihdam Üzerine Etkisi / Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: YÖK Tez Merkezi.
- Tanyel, Ferruh (2001) *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerimizde ISO 9000 Uygulamaları*, Ankara: KOSGEB, 2001.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) (2009) *İssizlikle Mücadele: Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler*, Ankara: TİSK.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2009) *Haber Bülteni* [<http://www.tuik.gov.tr/>] (23.06 2009) (15.11.2009)
- Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) (2002) *Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İşsizlik*, İstanbul: TÜSİAD.
- Eurostat (2011) *Key figures on European business with a special feature on SMEs.*
- Yücel, Tülay (1991) *Özelleştirme: Mali Seçenekler ve Fırsatlar*, **Maliye Dergisi**, Ankara.